

УДК 336.71.025.13

Цицик К.Ю., науковий співробітник відділу фінансів
інституційних секторів економіки НДФІ,
ДННУ «Академія фінансового управління»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРУДЕНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

У статті досліджено особливості реалізації пруденційного банківського нагляду в Україні. Проведено розрахунок та аналіз показників діяльності банківського сектору України на основі даних офіційної звітності Національного Банку України, що дозволило визначити індикатори ефективності банківського сектору. Обґрунтовано фактичний рівень ефективності пруденційного банківського нагляду в Україні та запропоновано напрями її підвищення з урахуванням сучасних трендів економічного розвитку в країні.

Ключові слова: банківські ризики, ефективність, пруденційний банківський нагляд, фінансова стійкість банківської системи.

Tsytsyk K.

THE EFFECTIVENESS OF PRUDENTIAL BANKING SUPERVISION IN UKRAINE

The article explores peculiarities of prudential banking supervision in Ukraine. It is conducted calculation and analysis of the banking sector performance based on official reports of the National Bank of Ukraine, that has allowed to determine indicators of the banking sector effectiveness. Thereby an actual level of the prudential banking supervision effectiveness is substantiated and it is offered certain directions of its improvement within current trends of economic development in the country.

Keywords: banking risks, effectiveness, prudential banking supervision, financial sustainability of banking system.

Цыцык К.Ю.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРУДЕНЦИАЛЬНОГО БАНКОВСКОГО НАДЗОРА В УКРАИНЕ

В статье исследованы особенности реализации пруденциального банковского надзора в Украине. Проведен расчет и анализ показателей деятельности банковского сектора Украины на основе данных официальной отчетности Национального Банка Украины, что позволило определить индикаторы эффективности банковского сектора. Обоснован фактический уровень эффективности пруденциального банковского надзора в Украине и предложены направления ее повышения с учетом современных трендов экономического развития в стране.

Ключевые слова: банковские риски, эффективность, пруденциальный банковский надзор, финансовая устойчивость банковской системы.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Підвищення ефективності пруденційного банківського нагляду в Україні є стратегічним питанням, визначеним в контексті загальноекономічного розвитку країни, зокрема перспективи його розвитку та напрямки вдосконалення головним чином зумовлені тенденціями розвитку банківської системи країни. З урахуванням наслідків глибокої системно-економічної та соціально-політичної кризи в Україні, що зумовила дестабілізацію всіх без виключення сфер фінансової системи, очевидною стала поява ряду диспропорцій у розвитку сучасного банківського сектору, зокрема: непропорційне по відношенню до реального сектору зростання активів банківських установ; домінування спекулятивних складових у структурі фінансових потоків та одночасно з цим короткострокових форм інвестування;

значне ослаблення ліквідності фінансових ринків; ускладнення регулювання за функціонуванням банківських установ. У цьому контексті головним завданням пруденційного банківського нагляду за складних економічних умов постає забезпечення фінансової стійкості банківської системи в межах національної економіки.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблема реалізації пруденційного банківського нагляду є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: М. Арнона [1], О. Барановського [2], А. Дворецької [3], С. Джіордано [4], Н. Дінсера [5], Ж. Довгань [6], І. Д'яконової [7], С. Дубкова [8], Б. Ейхенгріна [5], Ф. Мишкіна [9], С. Моїсеєва [10], С. Науменкової [11], І. Соркіна [12], Е. Стівенса [13], А. Яценюка [14] та інших. Проте, значна увага у представленому доробку наукових досліджень зосереджена переважно на природі пруденційного банківського нагляду та основах його організації. В той час як наукового обґрунтування потребує концептуальне визначення ефективності пруденційного банківського нагляду, підходів оцінювання та дослідження напрямів підвищення ефективності, що частково висвітлено в працях Н. Дардака [15], Е. Девіса [16], М. Деліса [17], Н. Куніциної [18], В. Міщенко [19], Ю. Сімановського [20], Н. Швець [21].

Цілі статті. З огляду на викладене вище, метою підготовки публікації ставилось дослідження особливостей реалізації пруденційного банківського нагляду в Україні та визначення його ефективності в контексті сучасних трендів розвитку банківської системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно національного законодавства України пруденційний банківський нагляд являє собою систему банківського нагляду, при якій головна увага органів нагляду зосереджується на регулярному проведенні оцінки загального фінансового стану, результатів діяльності та якості керівництва банку. Методика пруденційного нагляду вивчає дотримання банком вимог чинного законодавства, нормативних актів Національного банку України, економічних нормативів тощо [22].

Основними факторами, що впливають безпосереднім чином на результативність діяльності органів пруденційного банківського нагляду та є необхідною умовою забезпечення ефективності його реалізації є:

- наявність досконалої законодавчо-нормативної бази щодо здійснення пруденційного банківського нагляду;
- чітко сформульовані цілі здійснення пруденційного банківського нагляду та обов'язки органу нагляду, розподілені між його структурними підрозділами;
- встановлення вимог до мінімального розміру капіталу банківських установ;
- наявність засобів збору та аналізу статистичної інформації та іншої звітності банків;
- наявність механізмів дієвого контролю та оцінки управління ризиками в банківських установах;
- контроль за наявністю в банках діючих систем ризик-менеджменту, внутрішнього контролю та аудиту;
- наділення органу пруденційного нагляду повноваженнями щодо застосування рекомендацій та виправних дій до банківських установ, діяльність яких не відповідає визначеним нормам.

В межах визначених факторів нами проведено аналіз ефективності пруденційного банківського нагляду в Україні.

Так, система пруденційного банківського нагляду в Україні є централізованою, адже функції банківського нагляду, як виїзного, так і безвиїзного (дистанційного), зосереджені в руках одного регулятора. Відтак, Головним органом пруденційного банківського нагляду в Україні є Національний банк України. Зокрема, Генеральний департамент банківського нагляду реалізує головне завдання - здійснення ефективного банківського нагляду за банківськими установами. До того ж Департамент нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду на пряму відповідає за розроблення та вдосконалення методологічної бази з питань регулювання діяльності банків і банківського нагляду, планування розвитку та вдосконалення банківського нагляду, здійснення комплексного аналізу діяльності банківської системи України тощо [23].

Національний банк України здійснює пруденційний банківський нагляд на основі існуючої нормативно-правової бази. Основні рекомендації до організації та практичної реалізації пруденційної банківської наглядової діяльності закріплені у положеннях: Конституції України; Законах України («Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»); Постановах та Розпорядженнях НБУ («Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні», «Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»», «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України», «Методичні рекомендації щодо порядку здійснення аналізу фінансового стану банку та складання звіту про моніторинг банку – юридичної особи», «Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України», «Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України», «Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS»); та інших нормативно-правових актах України.

Національна законодавча база регулювання пруденційного банківського нагляду доповнюється зарубіжними нормативно-правовими актами, серед яких: Директиви ЄС, нормативні документи і рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду, базовими з яких виступають: Основні принципи ефективного банківського нагляду, 1997 р. та оновлена редакція 2006 р. та 2012 р., Базель I - «Міжнародна конвергенція щодо вимірювання та вимог до капіталу», 1988 р. та оновлена редакція 1996 р., Базель II - «Міжнародна конвергенція щодо вимірювання та вимог до капіталу: нові підходи», 2004 р., Базель III - 2010 р., 2013 р. тощо. Зокрема, імплементацію вимог Базельського комітету з питань банківського нагляду та Основних принципів ефективного банківського нагляду в Україні розпочато ще на початку 2000-х років, а починаючи з 2008 року НБУ проголосив курс на перехід до нагляду за діяльністю банків на основі оцінки ризиків. Це дозволило Україні максимально наблизитись до міжнародних стандартів ведення пруденційного банківського нагляду та здійснити переорієнтування нагляду з ретроспективного на перспективний.

В розрізі концепції пруденційного банківського нагляду на основі оцінки ризиків, НБУ покликаний визначати сфери банківської діяльності, які в сукупності можуть становити неприйнятний рівень ризику для банківської системи. В цьому контексті Національним банком України виділено дев'ять категорій ризику: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик, стратегічний

ризик тощо. Постанова правління Національного банку України «Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»» від 15 березня 2004 р. №104 засвідчує, що оцінка ризику в системі оцінки банківських ризиків має відображати як дійсні, так і потенційні параметри ризику банку. На цій оцінці і базується стратегія та дії служби банківського нагляду [29]. Використовуючи цей підхід, представники служби банківського нагляду НБУ мають визначати, як певні існуючі або потенційні проблеми, на які наражається банк або банківська система, впливають на характер і рівень ризиків у цьому банку, та забезпечують спрямування більшого обсягу наглядових ресурсів у сфері підвищеного ризику. Національний банк України визначив систему для оцінки кожної категорії ризику. Система оцінки ризиків, із застосуванням відповідних методик та критеріїв управління ризиками, дозволяє НБУ, як органу пруденційного банківського нагляду, можливість визначити, яка саме програма наглядових дій має бути розроблена для кожного конкретного банку.

Банківський сектор України має особливості структурної будови, що беззаперечно впливає на специфіку організації пруденційного банківського нагляду. Так, всі банки поділяються на чотири групи за розміром активів. Станом на 1 листопада 2014 року в Україні в цілому зареєстровано 167 банків, що мають банківську ліцензію проти 180 станом на 1 січня 2014 року, з них 1 банк має ліцензію санаційного банку, 1 банк перебуває у стадії реорганізації (ПАТ «Унікредит Банк»), а 37 банків знаходиться на стадії введення тимчасової адміністрації та ліквідації (рис. 1). За даними на 1 січня 2014 року I група банків налічувала 15 установ, II група – 20 банків, III група – 25 банків та IV група – 116 банків відповідно. Так, банками I групи було зосереджено 64,9% загальних банківських активів України, 58,4% капіталу та 65,3% загального обсягу зобов'язань. Даний факт підтверджує наявність тенденцій концентрації в банківській системі України.

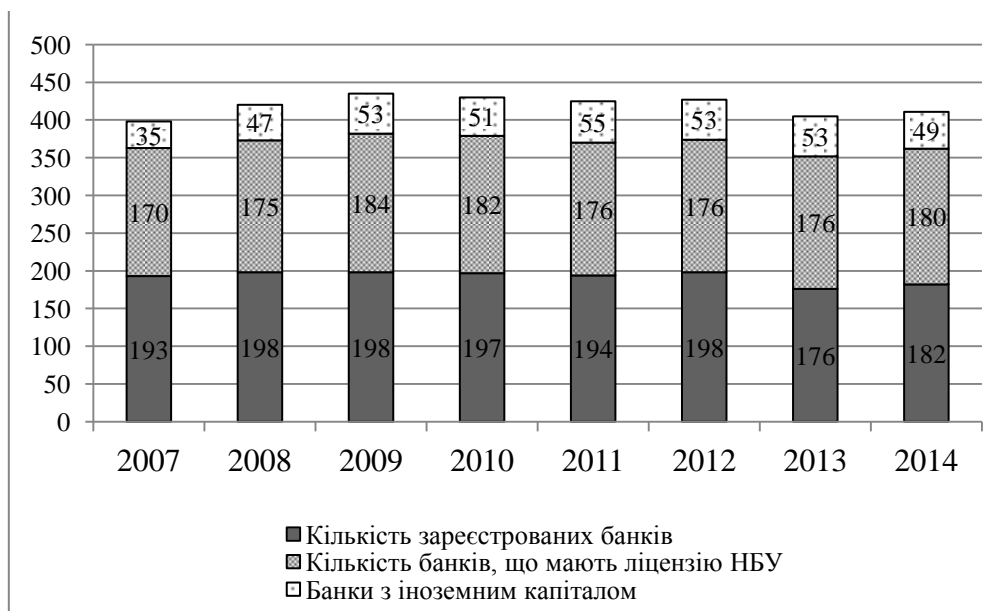

Рис. 1. Динаміка зміни кількості банків та структури банківського сектору України, 2007 – 2013 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Національного банку України.

Примітка: дані вказані станом на 01.01 поточного року за даними НБУ.

На даному етапі в Україні працює 51 банк з іноземним капіталом, в тому числі 19 банків зі 100% іноземним капіталом. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі

банків складала: у 2010 р. – 35,8 %, 2011 р. – 40,6%, 2012 р. – 41,9%, 2013 р. – 39,5%, 2014 р. – 34,0% станом на початок звітнього року (табл. 1). В продовженні визначеної тенденції частка іноземного капіталу у статутному капіталі українських банків з січня по листопад 2014 року знизилась на 1,9 відсоткових пункти, до 32,1% [23]. Дана тенденція пояснюється тим, що банки з іноземним капіталом продовжують згортати діяльність на роздрібному ринку банківських послуг України та переорієнтовуються на корпоративний сегмент. Частина з них продовжують процес виходу з українського банківського ринку у зв'язку з відсутністю у короткостроковій перспективі суттєвих передумов для покращення ділового клімату та сприятливих умов ведення бізнесу в Україні.

Таблиця 1

Показники діяльності банківського сектору України, 2007-2013 рр.

Показник	Роки							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість банків (зарєєстрованих)	193	198	198	197	194	198	176	182
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ	170	175	184	182	176	176	176	180
Активи банків, млрд. грн.	340,2	599,4	926,1	880,3	942,1	1054,3	1127,2	1278,1
Кредити надані, млрд. грн.	269,3	485,4	792,2	747,3	755,0	825,3	815,3	911,4
Довгострокові кредити, млрд. грн.	157,2	292,0	507,7	441,8	420,1	426,4	394,2	464,2
Відношення довгострокових кредитів до кредитів наданих, %	58,4	60,2	64,1	59,1	55,6	51,7	48,4	50,9
Прострочена заборгованість за кредитами, млрд. грн.	4,5	6,4	18,0	69,9	84,9	79,3	72,5	70,6
Пасиви банків, млрд. грн.	340,2	599,4	926,1	880,3	942,1	1054,3	1127,2	1278,1
Власний капітал, млрд. грн.	42,6	69,6	119,3	115,2	137,7	155,5	169,3	192,6
Регулятивний капітал, млрд. грн.	41,1	72,3	123,1	135,8	160,9	178,5	178,9	204,9
Статутний капітал, млрд. грн.	26,3	42,9	82,5	119,2	145,9	171,9	175,2	185,2
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	27,6	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5	34,0
Зобов'язання банків, млрд. грн.	297,6	529,8	806,8	765,1	804,4	898,8	957,9	1085,5
Адекватність регулятивного капіталу (H2), %	14,2	13,9	14,0	18,1	20,8	18,9	18,1	18,3
Частка капіталу в пасивах, %	12,5	11,6	12,9	13,1	14,6	14,7	15,0	15,1

Джерело: складено автором за даними Національного банку України.

Примітка: дані вказані станом на 01.01 поточного року за даними НБУ.

З початку 2013 року сукупний обсяг активів українських банків збільшився на 5,9%, досягнувши рівня 1194,2 млрд. грн. станом на 1 липня 2013 року. Загальний аналіз ефективності управління активами на основі використання ряду показників та коефіцієнтів представлений у таблиці 2.

Коефіцієнт використання потужностей – відношення чистих кредитних вкладень до розміру сукупних активів. Показує, наскільки ефективно банк використовує наявні в його розпорядженні фінансові ресурси для операцій кредитування. Рекомендоване

значення показника – 0,65-0,7. Як видно з таблиці 2. значення коефіцієнта по банківській системі України підтримується на рівні, нижчому за прийнятний.

Показник питомої ваги дохідних активів у сукупних активах характеризує якість активів, обумовлену їх структурою. Чим вищим є значення показника, тим вища ефективність використання ресурсів та ділова активність. Рекомендоване значення показника – 0,75-0,8. За дими таблиці 2.3. видно, що значення показника знаходиться в допустимих межах.

Коефіцієнт забезпечення резервами кредитних вкладень характеризує якість кредитного портфелю банку та необхідний середній розмір резервів на кожну одиницю виданих кредитів. Позитивною динамікою є зниження показника. Реальна тенденція до зменшення зазначеного показника в Українській банківській системі є результатом очищення кредитних портфелів від проблемної заборгованості.

Таблиця 2

Ефективність банківського сектору України, 2011-2013 рр.

Показник	Роки		
	2011	2012	2013
Ефективність управління активами банківського сектору			
Коефіцієнт використання потужностей українських банків	0,64	0,63	0,62
Питома вага дохідних активів у сукупних активах	0,77	0,78	0,74
Коефіцієнт забезпечення резервами кредитних вкладень, %	19,0	18,2	16,0
Ефективність управління зобов'язаннями банківського сектору			
Коефіцієнт структури зобов'язань	0,58	0,55	0,48
Коефіцієнт структури коштів клієнтів за строковістю	0,63	0,64	0,68
Аналіз показників достатності капіталу та фінансової стійкості			
Коефіцієнт фінансової стійкості, %	15	15	15
Коефіцієнт фінансової незалежності, %	17	17	18
Коефіцієнт захищеності коштів клієнтів власним капіталом	3,34	3,38	3,51
Коефіцієнт захищеності виданих кредитів власним капіталом	4,35	4,28	4,08
Операційна ефективність банківського сектору			
Коефіцієнт безризикового покриття витрат, %	16,8	16,3	16,5
Коефіцієнт операційної ефективності	2,14	2,11	1,95

Джерело: складено автором за даними Національного банку України.

Ефективність управління банками зобов'язаннями вбачається крізь призму двох коефіцієнтів: коефіцієнту структури зобов'язань та коефіцієнту структури коштів клієнтів за строковістю. Коефіцієнт структури зобов'язань характеризує стабільність фінансових ресурсів та визначається як відношення коштів на поточних рахунках до строкових коштів клієнтів. Чим нижче значення, тим менше відносна залежність банків від ліквідних активів, що обумовлено структурою зобов'язань. Рекомендоване значення дорівнює 0,50. Згідно з даними викладеними в таблиці 2 відносно висока частка коштів до запитання дозволяє банкам зменшувати відсоткові витрати, але в той самий час вимагає наявності значних розмірів високоліквідних активів для мінімізації ризику ліквідності.

Коефіцієнт структури коштів клієнтів за строковістю визначається як частка строкових коштів у сукупному обсязі коштів клієнтів. При низьких значеннях коефіцієнта витрати банків на обслуговування строкових та ощадних депозитів є мінімальними, що дає можливість отримання максимального значення спреду. Рекомендоване значення становить не менш ніж 0,67. Динаміка зміни показника свідчить про збереження частки строкових коштів клієнтів на відносно сталому рівні.

Аналіз показників достатності капіталу та фінансової стійкості банківської системи України представлений в розрізі чотирьох показників. Так, коефіцієнт фінансової стійкості показує ступінь забезпеченості ризикових вкладень банків їх власним капіталом. Визначається як відношення власного капіталу до сукупних активів. Рекомендоване значення дорівнює 8-15%. В цілому даний показник станом на початок 2013 року дорівнював 15%, залишаючись в межах рекомендованого значення.

Коефіцієнт фінансової незалежності характеризує ступінь незалежності, стійкості банків до кон'юнктурних ринкових коливань. Визначається як співвідношення власного капіталу до сукупних зобов'язань. Оптимальним є зростання значень показника. Нестабільність свідчить про наявні проблеми з ліквідністю. Оптимальне значення показника – 15-20%.

Коефіцієнт захищеності коштів клієнтів власним капіталом характеризує ступінь захищеності власним капіталом коштів, залучених на рахунки. Позитивною тенденцією є стабільно невисоке значення або незначне зниження. Критичним максимальним значенням показника є 9,0.

Коефіцієнт захищеності виданих кредитів власним капіталом характеризує спроможність банків повернути залучені кошти за умови неповернення кредитів. Позитивною тенденцією є стабільно невисоке значення або незначне зниження. Критичним максимальним значенням показника є 9,0. В цілому, можливо відзначити досить високу забезпеченість кредитних операцій власним капіталом, що свідчить про наявність потенціалу для нарощення кредитного портфелю за збереження достатнього рівня фінансової стійкості банків.

Аналіз відносних показників фінансових результатів проведено із застосуванням коефіцієнту безризикового покриття витрат та коефіцієнту операційної ефективності. Коефіцієнт безризикового покриття витрат показує, наскільки безризиковий дохід покриває витрати діяльності банків. Задими з таблиці 2 станом у 2013 році показник збільшився на 0,2 п.п., проте можна відмітити загальною спадною динаміку зміни коефіцієнту. В підтвердження зазначеного вище, за даними першого півріччя 2013 року у порівнянні з аналогічним показником 2012 року також спостерігається зниження показника.

Коефіцієнт операційної ефективності характеризує рівень покриття операційних доходів операційними витратами. Визначається як відношення процентних і комісійних доходів до процентних і комісійних витрат. На даний момент в Українському банківському секторі спостерігається спадна динаміка зміни даного показника, адже починаючи з 2011 року показник знизився на 0,19 п.п.

Як видно з проведеного аналізу, банківський сектор України перебуває в процесі формування і поки що не має достатньої місткості, виваженої кількості учасників та сформованої правової бази. Тому він є нестійким. Уникнення ризиків банками в межах діяльності є неможливим. Саме тому якість організації систем ризик-менеджменту банків, їх постійний контроль з боку правління банків та відповідний моніторинг і нагляд з боку органу пруденційного банківського нагляду є необхідною умовою підтримання стійкості банківської системи України.

В межах визначених тенденцій, що мали місце у банківській системі України протягом досліджуваного періоду, Національний банк України, як генеральний орган пруденційного банківського нагляду здійснював наглядову діяльність, що знайшла свій прояв у результатах, представлених у таблиці 3.

Результати проведення пруденційної наглядової діяльності Національним банком України, 2009-2013 рр.

Показник	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Проведення інспекційних перевірок, з них:	310	355	356	536	511
- планових	81	105	107	110	119
- позапланових	229	250	249	426	392
Кількість направлених письмових застережень (кількість банків-адресатів)	72 (53)	95 (71)	36 (32)	69 (54)	90 (68)
Кількість укладених письмових угод, спрямованих на поліпшення фінансового стану банку	15	23	19	20	15
Кількість прийнятих рішень щодо обмеження/зупинення окремих видів діяльності (кількість банків-адресатів)	-	12 (10)	10 (7)	8 (6)	11 (7)
Кількість застосованих штрафних санкцій (кількість банків-адресатів)	-	44 (44)	34 (30)	31 (25)	50 (46)
Кількість здійснених адміністративних стягувань (кількість банків-адресатів)	-	56 (56)	65 (30)	80 (52)	89 (61)
Кількість прийнятих рішень про введення тимчасової адміністрації / призначення куратора	19/4	4/1	3/-	1/3	2/-
Кількість рішень про віднесення банку до категорії проблемних / неплатоспроможних	-/-	-/-	-/-	1/2	1 /-
Кількість відкликаних банківських ліцензій та ініціювання процедури ліквідації банку	7	8	3	3	2

Джерело: складено автором за даними Національного банку України [24,25,26,27,28].

На основі представлених даних виокремлюється чітка тенденція з поступового зростання інтенсивності наглядової діяльності протягом періоду 2009-2013 років. Так за п'ять років кількість проведених інспекційних перевірок НБУ збільшилась з 310 до 511, тобто має місце зростання інтенсивності наглядової діяльності на рівні 65 %. Особливо важливим з огляду тематики нашого дослідження є те, що спостерігається зворотньо-пропорційна динаміка зміни кількості відкликаних банківських ліцензій та ініційованих процедур ліквідації банків. Так, зменшення даного показника за весь п'ятирічний період склало 71%, що, на нашу думку, свідчить не лише про інтенсифікацію наглядової діяльності в Україні, а й про підвищення рівня її ефективності. Це забезпечується не лише номінальним підвищенням активності наглядової діяльності, а й проведеними заходами, типом використаних превентивних інструментів впливу, та відзначається, в кінцевому рахунку, на рівні фінансової стійкості банківської системи.

Забезпечення стійкості покладається головним чином на Національний банк України, як головний орган нагляду, через проведення заходів пруденційного банківського нагляду. НБУ, в свою чергу, покликаний впливати на процес управління банківськими ризиками на різних рівнях: на мікрорівні – стимулюючи банківські установи до активного використання і вдосконалення внутрішніх систем ризик-менеджменту, орієнтуючи їх на моніторинг джерел виникнення різних категорій ризиків та поліпшення методів їх мінімізації; та на макрорівні – контролюючи дотримання норм пруденційного банківського нагляду і створюючи сприятливі рамкові умови для застосування сучасних технологій ризик-менеджменту через цілеспрямоване впровадження інструментів управління ризиками.

Висновки. Враховуючи сучасні економічні реалії та тенденції розвитку фінансових ринків, наявними є численні виклики розвитку банківської системи України, зокрема: стабілізація банківського сектору, подолання корупції шляхом більшої автоматизації банківського нагляду з подальшою можливістю підвищення прозорості нагляду, підвищення ефективності фінансового управління тощо. Всі зазначені виклики сигналізують про нагальну необхідність реформування системи банківського нагляду, зокрема й пруденційного.

На даний момент в Україні вже реалізуються послідовно реформи в фінансовій сфері. З одного боку, здійснюються реформи державних фінансів, що передбачають: стабілізацію дефіциту державного бюджету, оптимізацію державного боргу, підвищення ефективності державних видатків, удосконалення управління державними фінансами, посилення фінансової та фіскальної дисципліни, реформу міжбюджетних відносин. З іншого ж боку проводяться реформи фінансового сектору, що спрямовані, зокрема, на утримання низького рівня інфляції, підвищення стабільності та рівня капіталізації фінансової системи, збільшення обсягу надання фінансових послуг, відновлення кредитування економіки з одночасним зниженням рівня ризиків фінансової системи, зростання і розвиток фондового ринку та ринку фінансових послуг. Проте, в реальності має місце ситуація, коли фінансова система, покликана забезпечувати сталий економічний розвиток держави, не здатна повноцінно функціонувати та виконувати покладені на неї функції. Серед таких причин: зменшення обсягів надання фінансових послуг, особливо обсягів кредитування бізнесу й населення; брак довгострокових фінансових ресурсів; низький рівень розвитку й низька прозорість фінансового ринку тощо.

Пруденційний ризик-орієнтований банківський нагляд, за умов його ефективної реалізації, забезпечуватиме стійкість банківської системи до ризиків та здатність управляти ними. З метою досягнення максимального стабілізаційного ефекту, в країні має функціонувати ефективна система пруденційного банківського нагляду, починаючи від локального рівня (нагляд в межах окремого банку) та рухаючись до регіонального (в межах територіальних представництв центральних банків), національного (на рівні центрального банку) та наднаціонального рівнів нагляду. Така організаційна будова забезпечуватиме максимальне покриття внутрішнього та зовнішнього середовища з метою ефективного управління банківськими ризиками. В цілому ж зміцнення ролі НБУ в межах пруденційного нагляду в контексті управління банківськими ризиками може відбуватися за трьома сценаріями: перебирання Національним банком України на себе частини ризиків; використання важелів, стимулюючих орієнтацію банківських установ на менш ризиковані операції, дотримання вимог та нормативів; визнання, що банки здатні самостійно управляти ризиками і підтримання їх самостійності у процесі розвитку ризик-менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Arnone M. Banking Supervision: Quality and Governance / M. Arnone, S.M. Darbar, A. Gambini. - International Monetary Fund - Working Paper. - WP/07/82. - April, 2007. - 30 p.
2. Барановський О. Регулювання і нагляд у банківській сфері: quo vadis? / О. Барановський // Вісник НБУ. - 2010. - №7 (173). - С. 3-10;
3. Дворецкая А.Е. Модификация банковского надзора с учетом мирового кризиса / А.Е. Дворецкая // Деньги и кредит. - 2012. - №5. - С.24-29.
4. Giordano C. Prudential Regulation and Supervision Instruments and Aims: A General Framework / C. Giordano // Bank of Italy. - April 16, 2009. - P.243-251.
5. Dincer, N. Who should supervise? The structure of bank supervision and the performance of the financial system / N. Dincer, B. Eichengreen. - National Bureau of Economic Research. - Working paper. - № 17401. - Cambridge. - 2011. - 14 p.
6. Довгань Ж.М. Банківський нагляд в контексті забезпечення фінансової стійкості банківської системи України / Ж.М. Довгань // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. - Том 1, №14. - 2013. - С. 252-259.
7. Д'яконова, І. І. Розвиток методичних підходів до оцінювання незалежності органів банківського нагляду / І. І. Д'яконова // Актуальні проблеми економіки. - 2013. - № 2 (140). - С. 63-67.
8. Дубков С. Риск-орієнтований банківський надзор как элемент государственного регулирования / С. Дубков // Банковский вестник. - Минск. - 2012. - №16(561). - С.25-29.

9. Prudential Supervision: What Works and What Doesn't / Editor F.S. Mishkin. - University of Chicago Press. National Bureau of Economic Research. - January, 2001. - 288 p. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://papers.nber.org/books/mish01-1>.
10. Моисеев С.Р. Модернизация банковского регулирования и надзора: передовой опыт и отечественные перспективы / С.Р. Моисеев. - Центр экономических исследований МФПА. - М. - 2011. - 19 с.
11. Науменкова С.В. Особливості моделей організації пруденційного банківського нагляду / С.В. Науменкова, К.Ю. Цицик // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрямки розвитку», 15 листопада 2013р. – 2013. - м. Київ, - С.237-240.
12. Соркін, І. Банківський нагляд: сучасний стан й перспектива / І. Соркін // Вісник НБУ. – 2011. – №10. – С. 34 – 36.
13. Stevens E. Evolution in banking supervision / E. Stevens. - Federal Reserve Bank of Cleveland. - March, 2000. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.clevelandfed.org/research/commentary/2000/0301.pdf>.
14. Яценюк А.П. Організація системи банківського нагляду і регулювання в Україні: дис. к.е.н.: 08.04.01 / Арсеній Петрович Яценюк. – Суми: Б.в., 2004. – 221 с.
15. Dardac, N. Model for the Assessment of the Effectiveness of the Banking Supervision Activity / N. Dardac, E. Georgescu // Theoretical and Applied Economics. Volume XVIII (2011). - № 5(558), 2011. - P. 5-16.
16. Davis E.P. The effectiveness of banking supervision / E.P. Davis, U. Obasi. - Brunel University and NIESR London Brunel University. – 2009. – 35 p.
17. Delis M.D. Supervisory effectiveness and bank risk / M.D. Delis, P.K. Staikouras // Oxford Journals. Review Finance. - № 15 (3). – March, 2011. – P. 511-543.
18. Куницына Н.Н. Повышение эффективности управления системой коммерческих банков в условиях макроэкономической нестабильности / Н.Н. Куницына, В.А. Бондаренко // Финансы и кредит. – 2014. - №22 (598). – С. 2-12.
19. Міщенко В.І. Підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором України / В.І. Міщенко // Вісник НБУ, - серпень, 2010, - С. 4-9.
20. Симановский Ю.А. К вопросу о повышении эффективности банковского надзора / Ю.А. Симановский // Деньги и кредит. - №9. – 2002. - С.3-7.
21. Швець Н.Р. Найважливіші передумови ефективного банківського нагляду / Н.Р. Швець // Вісник університету Банківської справи Національного банку України. – 2010. - №1. – С. 123-128.
22. Про Національний банк України // Закон України від 20 травня 1999 р. №679-XIV. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page>.
23. Офіційний сайт Національного Банку України. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
24. Річний звіт Національного банку України за 2009 рік // Національний банк України. – 2010. – 205 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=66438>.
25. Річний звіт Національного банку України за 2010 рік // Національний банк України. – 2011. – 238 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=77106>.
26. Річний звіт Національного банку України за 2011 рік // Національний банк України. – 2012. – 185 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=121938>.
27. Річний звіт Національного банку України за 2012 рік // Національний банк України. – 2013. – 191 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=2150782>.
28. Річний звіт Національного банку України за 2013 рік // Національний банк України. – 2014. – 185 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=8253030>.
29. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» // Постанова правління Національного банку України від 15 березня 2004 р., №104. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>.

Рецензент д.е.н., професор Леоненко П.М.